

РОСЛИННИЦТВО ТА АГРОЕКОЛОГІЯ

УДК 633.416:631.53

БЕЗВИСАДКОВЕ ВИРОЩУВАННЯ НАСІННЯ КОРМОВИХ БУРЯКІВ – ВИГІДНО

В.О. УШКАРЕНКО – д.с.-г.н., професор, академік УААН,
В.Г. ФЕДОРЧУК – аспірант, Херсонський ДАУ

Одним з основних джерел соковитих кормів в умовах України, є кормові коренеплоди. Кормові буряки багаті на вітамін С. В осінньо-зимовий період вони є цінний молокогінний і дієтичний корм для годівлі худоби (1). Площі під кормовими коренеплодами зростають, проте вирощування їх стримується через нестачу насіння.

Грунтово-кліматичні умови півдня України сприятливі для вирощування насіння цієї культури. Урожаї насіння кормових буряків на Україні невеликі (6-7 ц/га), а коефіцієнт виходу садивного матеріалу не перевищує 1,1-1,3.

Характерно відмітити, що використовуваний в теперішній час висадковий спосіб вирощування насіння кормових буряків надто трудомісткий, недостатньо механізований. Самі більші затрати праці і коштів приходяться на збір врожаю маточних коренів, їх зберігання і послідує висаджування в ґрунт на насіння.

Найбільш прогресивним та економічно вигідним при вирощуванні товарного насіння кормових буряків є безвисадковий спосіб. Суть цього способу вирощування насіння заключається в тому, що маточні корені восени не викопуються, а залишаються зимувати в ґрунті. Весною вони рано проростають, зацвітають і дають непогані врожаї (2). Але, в деяких регіонах вирощування насіння, нема гарантії повного збереження маточників в зимовий період.

Зважаючи на вищезгадане, буде доцільно при безвисадковому способі приділяти більше уваги комплексу агротехнічних заходів, що забезпечують добре збереження в зимовий період і дають високі врожаї насіння.

В зв'язку з цим в умовах дослідного господарства Херсонсько-го сільськогосподарського інституту в 1994-1997 роках проводились дослідження по вивченню впливу способів обробки ґрунту, строків посіву та доз мінеральних добрив на насінневу продуктивність при безвисадковому способі вирощування насіння кормових буряків в умовах зрошення на темно-каштанових, середньосуглинистих слабосолонцюватих ґрунтах. Товщина гумусного шару 45-52 см. Вміст гумусу в шарі ґрунту 0-20 см – 2,15%. ґрунт містить низь-

ку кількість нітратів і рухомого фосфору – 2,1, 1,8 мг та середню – 28 мг на 100 г ґрунту калію. РН водяної витяжки 6,9-7,1. Щільність 0-30 см шару ґрунту складає 1,25 г/см³. Найменша вологоємність 0-100 см шару 21%, а вологість в'янення – 8,1%. Дослідження проводилися у відповідності із загальноприйнятою методикою проведення польових дослідів і методичними вказівками.

В період досліджень найбільш сприятливими за погодними умовами були 1994-1995 та 1996-1997 роки. В ці роки, в середньому найбільша врожайність 16,1 ц/га була отримана при посіві в другій декаді серпня на фоні $N_{120}P_{120}$ по оранці на глибину 20-22 см.

Холодна зима 1995-1996 року при недостатній кількості снігового покриву привела до загибелі 56-71% коренів, що не могло не вплинути на величину та якість врожаю в цей період. За роки досліджень при вирощуванні насіння кормових буряків вартість насіння перевищувала понесені затрати при посіві в серпневій строки (табл. 1).

Дані таблиці свідчать, що найбільшій чистий дохід з одного гектара в сумі 1484 гривні був отриманий при вирощуванні кормових буряків, посіяних на насіння в другій декаді серпня по оранці на глибину 20-22 см і внесенні $N_{120}P_{120}$. Внесення більших доз добрив $N_{240}P_{240}$ приводило до зниження чистого прибутку на 253 гривні.

Удобрені та зорані ділянки першого та третього строків посіву формували урожай насіння, що забезпечував отримання чистого прибутку на 118-274 та 165-325 гривень більше в порівнянні з контрольним варіантом.

Доцільно відмітити, що сама низька собівартість одного центнера насіння кормових буряків була на оранці при посіві в другій декаді серпня на удобрених варіантах і склала 165,8-188,2 гривні, при рівні рентабельності 75,4 та 54,0% відповідно.

Використання безполицевого обробітку ґрунту в порівнянні з оранкою призводило до незначного зменшення виробничих затрат на користь першого.

Вирощування насіння кормових буряків безвисадковим способом при безполицевому обробітку ґрунту було економічно менш доцільним, так як чистий прибуток та рентабельність були нижчими, а собівартість – вищою, в зрівнянні з такими ж варіантами на оранці.

Таблиця 1 – Економічна ефективність вирощування насіння кормових буряків в залежності від досліджуваних факторів (середнє за 1995-1997рр.)

фон живлення	Строк посіву*	Врожай насіння, ц/га	Вартість валової продукції, грн/га	Виробничі витрати, грн/га	Собівартість 1ц насіння, грн	Чистий прибуток, грн з 1га	Рентабельність (збитковність), %
Оранка на глибину 20-22 см							
Без добрив	перший	6,8	1972	1472	216,5	500	34,0
	другий	8,7	2523	1517	174,3	1006	66,3
	третій	7,5	2175	1491	198,8	684	45,9
	четвертий	3,8	1102	1384	364,3	-282	-20,4
$N_{120}P_{120}$	перший	9,2	2668	1894	205,9	774	40,9
	другий	11,9	3451	1967	165,8	1484	75,4
	третій	10,1	2929	1920	190,1	1009	52,6
	четвертий	5,1	1479	1736	340,4	-257	-14,6
$N_{240}P_{240}$	перший	9,8	2842	2224	226,9	618	27,8
	другий	12,1	3509	2278	188,2	1231	54,0
	третій	10,7	3103	2254	210,7	849	37,7
	четвертий	5,8	1682	2110	363,8	-428	-20,3
Плоскорізнний обробіток на глибину 20-22 см							
Без добрив	перший	6,2	1798	1429	230,5	369	25,8
	другий	8,0	2320	1456	181,9	864	59,3
	третій	6,8	1972	1447	212,8	525	36,3
	четвертий	3,4	986	1349	396,8	-363	-26,9
$N_{120}P_{120}$	перший	8,8	2552	1857	211,0	695	37,4
	другий	11,1	3219	1926	173,5	1293	67,1
	третій	9,7	2813	1883	194,1	930	49,1
	четвертий	4,5	1305	1734	385,3	-429	-24,7
$N_{240}P_{240}$	перший	9,3	2697	2139	230,0	558	26,1
	другий	11,4	3306	2186	191,7	1120	51,2
	третій	10,0	2900	2158	215,8	742	34,3
	четвертий	4,9	1421	2014	411,0	-593	-29,4

*) строки посіву: 1. перший – перша декада серпня

2. другий – друга декада серпня

3. третій – третя декада серпня

4. четвертий – перша декада вересня

Таким чином, для отримання стабільних, економічно вигідних врожаїв насіння кормових буряків при безвисадковій технології в зрошуваних умовах на темно-каштанових середньо-суглинистих слабосолонцюватих ґрунтах посіви доцільно проводити в другій – третій декадах серпня при внесенні під оранку $N_{120}P_{120}$.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Фомічов А.М. Кормові коренеплоди. –К.: Урожай. –1987. –298 с.
2. Фомічов А.М. Прогресивна технологія виробництва кормових коренеплодів. –К.: Т-во "Знання", 1990. –48 с. –Сер. 9. "Земля і люди", № 5.

УДК 633.854.78:631.67.5

ПРОДУКТИВНІСТЬ СОНЯШНИКУ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД АГРОТЕХНІЧНИХ УМОВ ЙОГО ВИРОЩУВАННЯ НА ЗРОШУВАНИХ ЗЕМЛЯХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

В.О. УШКАРЕНКО – д.с.-г.н., професор, академік УААН,
А.В. ШЕПЕЛЬ – аспірант, Херсонський ДАУ

Товаровиробники насіння соняшнику на даному етапі вирішують головну задачу – прагнуть максимально збільшити свій прибуток. Шляхи вирішення цієї задачі знаходяться у трьох площинах. Перша – зниження виробничих витрат за рахунок впровадження ресурсозберігаючих технологій, використовуючи при цьому давно існуючі малопродуктивні сорти та гібриди соняшнику; друга – не змінюючи технології вирощування, висівати більш продуктивні сорти та гібриди культури. Третя площина вирішення задачі представляє собою комбінований варіант – впровадження у товарне виробництво більш продуктивних сортів і гібридів разом з новими економічно та енергетично виправданими технологіями. Третій варіант вирішення поставленої задачі, на думку авторів, являється найбільш раціональним. Головна складність при реалізації цього варіанту полягає в тому, щоб правильно обрати групу стиглості сорту або гібриду для вирощування. Як відомо, скоростиглі види мають зворотній, кореляційний зв'язок з продуктивністю, а пізньостиглі, навпаки, прямий, але при цьому дозрівання та збирання культури проходить при несприятливих погодних умовах, а це погіршує якісні показники зібраного насіння. У зв'язку з цим нами були проведені дослідження, однією з задач яких було визначення максимально